

“WAAR WERK WAS, GING JE WONEN”

Historica Agnes van Steen deed onderzoek naar haar familie. Daar is zij niet de enige in. Wat haar verhaal zo boeiend maakt, is dat zij haar familie plaatst in een breder historisch kader. Op zoek naar werk en een veilige plek trokken de katholieke Van Steens in de achttiende en negentiende eeuw door Rijnland. Haar familie woonde lange tijd in Sassenheim, onder andere op de plaats waar nu park Rusthoff is gelegen.

door José Niekus

Ergens in de jaren zeventig ging de Haagse Agnes van Steen in Leiden geschiedenis studeren. Oom Han, op bezoek bij zijn nicht, wees haar erop dat haar familie vroeger in Leiden woonde. Agnes wilde meer weten en begon te zoeken. „Ik was toch al vaak op het archief, dit was te mooi om te laten liggen. Op een gegeven moment kwam ik niet verder en ben ik gestopt. Maar het bleef kriebelen. Aanleiding om de draad na bijna dertig jaar weer op te pakken was een familiereünie, afgesproken op de begrafenis van mijn laatste oom.” Een mooi moment om een stuk familiegeschiedenis te presenteren.

TWEEDERANGS BURGERS

Agnes pakt het spoor op in 1739, toen de katholieke Hendrik in Rijnsburg trouwde met Grietje van Egmond. Hun kinderen zijn in Warmond geboren. Na de Tachtigjarige Oorlog was er officieel geen plaats voor het katholieke geloof. Misschien is het gezin naar Warmond verhuisd om dat daar voor katholieken beter te leven was. Wat stadskind Agnes niet had verwacht is haar plattelandsachtergrond. “Ik moest uit de stad treden en er ging een wereld voor me open. Mijn familie werkte op het land en produceerde voor de lokale markt. Ik fiets nu met andere ogen rondom Leiden: hier ligt een stuk van mijn geschiedenis.”

Cornelis, zoon van Hendrik en geboren in 1741, vertrok al op jonge leeftijd naar Sassenheim. Op een gegeven moment bewoonde hij een boerderij in het hartje van Sassenheim. Later kocht de heer Charbon, bewoner van buitenplaats ‘Rusthoff’ de boerderij en liet haar in 1830 afbreken. De boerderij stond een vrij uitzicht op de duinen in de weg. Cornelis wordt in 1802 weduwnaar. Hij

hertrouwt snel en krijgt een aantal kinderen waaronder als één na laatste Agnes'voorvader Bartholomeus. Cornelis was toen 73! Bartholomeus trouwt in 1840 in Warmond en gaat vervolgens terug naar zijn geboortedorp Sassenheim. Daar wordt Martinus, de overgrootvader van Agnes, geboren

In hun regionale omzwervingen deden de Van Steens ook andere plaatsen in de regio aan. Waarschijnlijk bezocht Hendrik vanuit Rijnsburg de katholieke schuilkerk in Oegstgeest, want in Rijnsburg was voor andersdenkenden geen plaats. Bartholomeus heeft ook, komend van Sassenheim, van 1853 tot 1864 in Oegstgeest gewoond. Via Leiderdorp eindigt hij tenslotte in Leiden. Zoon Martinus vestigde zich in 1870 definitief in Leiden. "Dat vele verhuizen met een jong gezin was waarschijnlijk algemeen, althans voor een bepaalde laag van de bevolking. Je volgde het werk. Je had weinig bezittingen, dus je boeltje was zo gepakt".

EEN VOORKIND

De historica heeft veel aandacht voor de vrouwen. Uit het tweede huwelijk van Martinus met de actieve en niet-onbemiddelde Leidse Anna Maria van der Voort wordt de grootvader van Agnes, Wilhelmus, geboren. Deze Willem trouwt in 1905 met het 'onechte' kind Maria Catharina. Een 'voorkind' hebben was niet ongebruikelijk, maar dat de moeder het weigerde op te voeden in haar gezin van negen kinderen was dat wel. Een bijzondere vrouw dus.

In 1976 was de historica mede-oprichter van de Leidse werkgroep vrouwengeschiedenis. Die ontstond om gewone vrouwen historisch zichtbaar te maken, iets wat daarvoor nauwelijks het geval was. Agnes is afgestudeerd op een onderzoek naar dienstbodes. Heel veel vrouwen deden dat werk, maar daar was weinig over bekend. "Ook daar raakt vrouwengeschiedenis mijn eigen familie. Mijn oma's moeder was dienstbode net als andere vrouwelijke familieleden."

Agnes is lerares geschiedenis en doet onderzoek in haar vrije tijd. Zij is daarvoor een dag in de week minder gaan werken. "Zo hou ik plezier in het lesgeven en kan ik onderzoek blijven doen. Er is vast nog veel meer over mijn familie te ontdekken."

De familiegeschiedenis van Agnes van Steen is verschenen in het jaarboek 2005 van de Dirk van Eck stichting. Zie <http://www.oudleiden.nl/jaarboek-der-sociale-en-economische-geschiedenis/jaarboek-2005>.